

## EUROOPA KOHTU OTSUS

10. märts 1992\*

[...]

Kohtuasjas C-214/89,

mille esemeks on 3. juuni 1971. aasta protokoll 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades tõlgendamise kohta Euroopa Kohtus alusel Euroopa Kohtule Oberlandesgericht Koblenz'i esitatud eelotsusetaotlus, millega soovitakse saada eelotsust nimetatud kohtus pooleli olevas menetluses järgmiste poolte vahel:

**Powell Duffryn plc**

ja

**Wolfgang Petereit,**

27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades, mida on viimati muudetud 1978. aasta ühinemiskonventsiooniga, artikli 17 tõlgendamise kohta,

### EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president O. Due, kodade esimehed Sir Gordon Slynn, R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse ja P. J. G. Kapteyn ja kohtunikud G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J.C. Moitinho de Almeida, G.C. Rodríguez Iglesias, M. Diez de Velasco, M. Zuleeg ja J. L. Murray,

kohtujurist: G. Tesauro,

kohtusekretär: vanemametnik H. A. Rühl,

olles läbi vaadanud kirjalikud märkused, mille esitasid:

---

\* Kohtumenetluse keel: saksa.

- Powell Duffryn plc, esindaja: Frankfurt am Maini Rechtsanwalt Eckart Wilcke,
- Wolfgang Petereit, esindaja: Mainzi Rechtsanwalt Karl Otto Armbrüster,
- Saksamaa valitsus, esindaja: professor Christof Böhmer,
- Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigusnõunik Friedrich-Wilhelm Albrecht, keda abistas Düsseldorfi Rechtsanwalt Wolf-Dietrich Krause-Abllass,

arvestades kohtuistungil ettekannet,

olles ära kuulunud suulised märkused, mille esitasid 15. oktoobri 1991. aasta istungil Powell Duffryn plc, Wolfgang Petereit ja komisjon, esindaja: peaõigusnõunik Henri Étienne, keda abistas Wolf-Dietrich Krause-Abllass,

kuulunud 20. novembri 1991. aasta istungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

### **otsuse**

#### **Põhjendused**

1. 1. juuni 1989. aasta otsuses, mis saabus Euroopa Kohtusse 10. juulil 1989. aastal, esitas Oberlandesgericht Koblenz Euroopa Kohtule 3. juuni 1971. aasta protokollis 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades tõlgendamise kohta Euroopa Kohtus alusel mitu eelotsuseküsimust, nimetatud konventsiooni, mida on muudetud 1978. aasta ühinemiskonventsiooniga (EÜT 1978 L 304, lk 1, edaspidi „Brüsseli konventsioon”), artikli 17 tõlgendamist .

2. Need küsimused tõusetusid äriühingu IBH-Holding AG (pankrotis) pankrotihalduri W. Petereiti ja äriühingu Powell Duffryn plc (edaspidi „Powell Duffryn”) vahelises vaidluses. Kohtuasja dokumentidest selgub, et Inglise õiguse alusel asutatud äriühing Powell Duffryn oli märkinud Saksa õiguse alusel asutatud Saksamaa aktsiaseltsi IBH-Holding AG (edaspidi „IBH-Holding”) nimelisi aktsiaid, kui viimase aktsiakapitali 1979. aasta septembris suurendati. 28. juulil 1980 osales Powell Duffryn aktsiaseltsi IBH-Holding üldkoosolekul, kus aktsionärid võtsid hääletamise teel vastu muudatuse IBH põhikirjas, lisades sellesse nimelt järgmise lause:

„Aktsiate või ajutiste tunnistuste märkimise või omandamisega kohustub aktsionär alluma kõikide enda ja aktsiaseltsi või selle juhtorganite vaheliste vaidluste lahendamisel kohtule, kellele üldjuhul allub aktsiaseltsi puudutavate hagide läbivaatamine.”

3. 1981. ja 1982. aastal märkis Powell Duffryn aktsiaseltsi IBH-Holding aktsiakapitali järjestikuste suurendamiste käigus veel aktsiaid ja sai ka dividende. 1983. aastal kuulutati välja IBH-Holding'i pankrot ja selle pankrotihaldur hr Petereit esitas Mainzi Landgericht'ile Powell Duffryni vastu hagi, mille kohaselt ei olnud viimane täitnud IBH-Holding suhtes kohustusi, mis seisnesid rahaliste sissemaksete tegemises aktsiakapitali suurendamisel. Samuti taotles ta Powell Duffrynille väidetavalt ekslikult väljamakstud dividendide tagastamist.

4. Landgericht jättis Powell Duffryni poolt esitatud kohtualluvust puudutava vastuväite rahuldamata, mille peale kaebas Powell Duffryn edasi Koblenzi Oberlandesgericht'ile. Nimetatud kohus leidis, et kohtuvaidluses tõstatatud küsimus puudutab Brüsseli konventsiooni artikli 17 tõlgendamist, peatas menetluse ja esitas Euroopa Kohtule eelotsuse saamiseks järgmised küsimused:

„1. Kas aktsiaseltsi põhikirja säte, mille kohaselt kohustub aktsionär aktsiaid märkides või omandades alluma kõigi aktsiaseltsi või selle juhtorganitega tekkivate vaidluste lahendamisel kohtule, millele üldjuhul allub äriühingut puudutavate hagide läbivaatamine, on käsitatav aktsionäri ja aktsiaseltsi vahelise kohtualluvuse kokkuleppena Brüsseli konventsiooni artikli 17 mõistes?

(Kas selle küsimuse vastus sõltub sellest, kas aktsionär märgib aktsiaid aktsiaseltsi kapitali suurendamisel või omandab juba olemasolevaid aktsiaid?)

2. Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt:

a) Kas aktsiaseltsi aktsiakapitali suurendamisel kirjaliku märkimisteate teel toimuv aktsiate märkimine ja vastuvõtmine vastab seoses Brüsseli konventsiooni artiklis 17 sätestatud kirjaliku vormi nõudele, kui äriühingu põhikirjas sisaldub kohtualluvuse kokkulepe?

b) Kas selline kohtualluvuse klausel vastab nõudele, et vaidlus peab tulenema konkreetsest õigussuhtest Brüsseli konventsiooni artikli 17 tähenduses?

c) Kas põhikirjas sisalduv kohtualluvuse klausel hõlmab ka aktsiate märkimise lepingust tulenevaid maksenõudeid ja nõudeid ekslikult makstud dividendide tagasimaksmiseks?”

5. Täpsemad andmed põhikohtuasja faktiliste asjaolude, menetluse käigu ning Euroopa Kohtule esitatud märkuste kohta on esitatud kohtuistungis ettekandes ning edaspidi mainitakse või käsitletakse neid niivõrd, kui see on vajalik Euroopa Kohtu põhjenduste seisukohast.

## Esimene küsimus

6. Brüsseli konventsiooni artiklis 17 nähakse ette, et kui lepinguosalisel, kellest ühe või mitme alaline asukoht on osalisriigis, on kokku leppinud, et konkreetsest õigussuhtest tulenenud või tuleneda võivate vaidluste lahendamiseks on pädev osalisriigi kohus, on see kohus ainupädev.

7. Tuleb hinnata, kas aktsiaseltsi põhikirja lisatud kohtualluvuse klausel on käsitatav aktsiaseltsi ja aktsionäride vahelise kokkuleppena artikli 17 tähenduses.

8. Powell Duffryni väitel ei saa aktsiaseltsi põhikirjas sisalduvat kohtualluvuse klauslit käsitada kokkuleppena, sest põhikiri on olemuselt normatiivne ja selle sisu ei saa aktsionärid vaidlustada; klausleid võidakse lisada sellesse isegi aktsionäride otsese tahte vastaselt, kui põhikirjas või kohaldatavas siseriiklikus õiguses on selline võimalus ette nähtud.

9. Seevastu hr Petereit ja komisjon väidavad Saksa õigusele ja eelkõige Aktiengesetz'i (aktsiaseltside seadus) sätetele tuginedes, et põhikiri on oma olemuselt leping ning et selles sisalduv kohtualluvuse klausel on Brüsseli konventsiooni artikli 17 kohaselt käsitatav kokkuleppena.

10. Osalisriikide õigussüsteemide võrdlemine näitab, et aktsiaseltsi ja selle aktsionäride vahelise suhte iseloom ei ole alati ühesugune. Mõnes õigussüsteemis loetakse seda lepinguliseks ja teistes institutsionaalseks, normatiivseks või *sui generis* suhteks.

11. Seega tekib küsimus, kas Brüsseli konventsiooni artiklis 17 sisalduvat mõistet „kohtualluvuse kindlaksmääramise kokkulepe” tuleb tõlgendada iseseisvalt või mõne asjaomase riigi siseriiklikule õiguse kaudu.

12. Tuleb rõhutada, et nagu Euroopa Kohus märkis oma otsuses kohtuasjas 12/76:*Tessili v. Dunlop* (EKL 1976, lk. 1473), ei välista kumbki neist kahest võimalusest teist, õige valiku saab teha vaid konventsiooni iga sätte suhtes eraldi, tagades selle täieliku tõhususe EMÜ asutamislepingu artiklis 220 sisalduvate eesmärkide seisukohast.

13. „Kohtualluvuse kindlaksmääramise kokkulepe” mõistel on otsustav tähtsus poolte määratud osalisriigi kohtule ainupädevuse andmisel erandina kohtualluvuse üldistest eeskirjadest. Võttes arvesse Brüsseli konventsiooni eesmärke ja üldist ülesehitust ning vajadust tagada osalisriikidele ja asjaomastele isikutele konventsioonist tulenevate õiguste ja kohustuste võimalikult suur võrdsus ja ühtsus, on seetõttu tähtis, et „kohtualluvuse

kindlaksmääramise kokkuleppe” mõistet ei tõlgendataks ainult ühe või teise asjaomase riigi siseriiklikule õiguse kaudu.

14. Seega, nagu Euroopa Kohus on sarnastel põhjustel eelkõige „lepingutega seotud asjade” mõiste ja muude eripädevuse määratlemisel kasutatavate konventsiooni artiklis 5 viidatud mõistete osas (vt otsust kohtuasjas 34/82: *Peters v. ZNAV* (EKL 1983, lk 987, punkt 9 ja 10) leidnud, tuleb artiklis 17 esitatud „kohtualluvuse kindlaksmääramise kokkuleppe” mõistet käsitada iseseisva mõistena.

15. Seoses sellega tuleb meenutada, et kui Euroopa Kohtult taotleti konventsiooni artiklis 5 viidatud „lepinguga seotud asjade” mõiste tõlgendamist, leidis Euroopa Kohus, et isikule ühingu liikmena pandud kohustusi tuleb käsitada lepinguliste kohustustena, kuna ühingusse kuulumine loob selle liikmete vahel samasugused tihedad sidemed nagu lepingupoolte vahel (vt otsust eelnimetatud kohtuasjas 34/82: *Peters v. ZNAV*, punkt 13).

16. Ka äriühingu aktsionäride vahelised sidemed on võrreldavad lepingupoolte vaheliste sidemetega. Äriühingu asutamisega väljendatakse aktsionäride ühiseid huve ühise eesmärgi taotlemisel. Selle eesmärgi saavutamiseks kehtestatakse aktsiaseltsi põhikirjaga igale aktsionäri teiste aktsionäride ja aktsiaseltsi juhtorganite suhtes õigused ja kohustused. Seega tuleb Brüsseli konventsiooni kohaldamisel käsitada äriühingu põhikirja lepinguna, millega reguleeritakse nii aktsionäride omavahelisi kui ka nende ja moodustatud äriühingu vahelisi suhteid.

17. Järelikult on aktsiaseltsi põhikirjas sisalduv kohtualluvuse klausel käsitatav Brüsseli konventsiooni artikli 17 tähenduses kokkuleppena, mis on kõikidele aktsionäridele siduv.

18. See, et aktsionär, kelle suhtes kohtualluvuse klauslile tugineti, oli selle klausli vastu või sai aktsionäriks pärast selle klausli vastuvõtmist, ei oma tähtsust

19. Kohaldatava siseriikliku õiguse ja põhikirja kohaselt kohustub aktsionär aktsionäriks saamise ja jäämisega alluma kõikidele aktsiaseltsi põhikirja sätetele ja aktsiaseltsi juhtorganite otsustele, isegi kui ta mõnede selliste sätete või otsustega ei nõustu.

20. Brüsseli konventsiooni artikli 17 teistsugune tõlgendusega kaasneks samast aktsiaseltsi ja selle aktsionäride vahelisest õiguslikust ja faktilisest suhtest tulenevate vaidluste lahendamiseks pädevate kohtute paljususe ja oleks vastuolus õiguskindluse põhimõttega.

21. Seega tuleb siseriikliku kohtu esimesele küsimusele vastata, et siseriikliku õiguse ja aktsiaseltsi põhikirja kohaselt sellesse põhikirja lisatud klausel, millega antakse aktsiaseltsi ja selle aktsionäride vaheliste vaidluste lahendamine osalisriigi ühe kohtu pädevusse, on

käsitatav kohtualluvuse kindlaksmääramise kokkuleppena Brüsseli konventsiooni artikli 17 tähenduses.

### **Teise küsimuse esimene osa**

22. Teise küsimuse esimese osaga soovib siseriiklik kohus sisuliselt teada, millistel asjaoludel vastab aktsiaseltsi põhikirjas sisalduv kohtualluvuse klausel Brüsseli konventsiooni artiklis 17 sätestatud vorminõuetele.

23. Brüsseli konventsiooni artikli 17 kohaselt peab kohtualluvuse kindlaksmääramise kokkulepe olema kirjalik, kirjalikult kinnitatud või rahvusvahelise kaubanduse puhul vormis, mis vastab selle valdkonna kaubandustavale, millest pooled olid või pidid olema teadlikud.

24. Nagu Euroopa Kohus kohtuasja 24/76: *Estasis Salotti v. Ruewa* (EKL 1976, lk 1831) 7. punktis leidis, on artiklis 1 kehtestatud vorminõuete eesmärk tagada poolte vahel tegeliku kokkuleppe saavutamine.

25. Tuleb siiski rõhutada, et aktsionäride suhe aktsiaseltsi põhikirjaga – mis väljendab ühist eesmärki taotlevate aktsionäride ühiseid huve – erineb eelnimetatud otsuses mainitud müügilepingu poolte suhtest üldiste müügitingimustega .

26. Kõigepealt on kõikide osalisriikide õigussüsteemides ette nähtud aktsiaseltsi põhikirjale kirjalik vorm. Peale selle tunnistatakse kõikide osalisriikide äriõiguses äriühingute põhikirja erilist rolli aktsionäri ja aktsiaseltsi vahelisi suhteid reguleeriva põhilise dokumendina.

27. Peale selle teab või peab iga aktsiaseltsi aktsionäriks saav isik olenemata aktsiate omandamise viisist teadma, et aktsiaseltsi põhikiri koos aktsiaseltsi juhtorganite poolt siseriikliku õiguse ja põhikirja kohaselt tehtavate muudatustega on talle siduv.

28. Seega, kui aktsiaseltsi põhikirjas sisaldub kohtualluvuse klausel, loetakse, et iga aktsionär on sellest klauslist teadlik ja on tegelikult selles sätestatud kohtualluvusega nõus, kui põhikirja hoitakse kohas, millele aktsionäril on ligipääs, näiteks aktsiaseltsi asukohas, või kui see sisaldub avalikus registris.

29. Eeltoodud asjaolusid arvestades tuleb siseriikliku kohtu teise küsimuse esimesele osale vastata, et olenemata aktsiate omandamise viisist tuleb artiklis 17 kehtestatud vorminõuded iga aktsionäri suhtes täidetuteks lugeda, kui kohtualluvuse klausel sisaldub aktsiaseltsi põhikirjas ning seda põhikirja hoitakse kohas, millele aktsionäril on ligipääs, või kui see sisaldub avalikus registris.

## **Teise küsimuse teine osa**

30. Brüsseli konventsiooni artikli 17 kohaselt määratletakse kohtualluvus vaidluste lahendamiseks, mis on tekkinud või võivad tuleneda „konkreetses õigussuhtes”.

31. Selle nõude eesmärk on piirata kohtualluvuse kindlaksmääramise kokkuleppe ulatust ainult vaidlustega, mis tulenevad õigussuhtest, millega seoses kokkulepe sõlmiti. Selle eesmärk on vältida ühe poole üllatust, kui kõik tema suhtest teise lepingupoolega tekkivad vaidlused antakse lahendada teatavale kohtule, kuigi need tulenevad mõnest muust suhtest peale selle, mille kohta on sõlmitud kohtualluvuse kindlaksmääramise kokkulepe.

32. Aktsiaseltsi põhikirjas sisalduv kohtualluvuse klausel vastab sellele nõudele, kui see on seotud vaidlustega, mis tulenevad või võivad tuleneda aktsiaseltsi ja aktsionäride vahelistest suhetest.

33. See, kas kohtualluvuse klausel on käesoleval juhul sellise ulatusega, on tõlgendamise küsimus, mille peab lahendama siseriiklik kohus.

34. Seega tuleb siseriikliku kohtu teise küsimuse teisele osale vastata, et artiklist 17 tulenev nõue, et vaidlus peab tulenema konkreetses õigussuhtes, on täidetud, kui aktsiaseltsi põhikirjas sisalduvat kohtualluvuse klauslit saab tõlgendada selliselt, et selles viidatakse aktsiaseltsi ja selle aktsionäride vahelistele vaidlustele.

## **Teise küsimuse kolmas osa**

35. Teise küsimuse kolmanda osaga soovib siseriiklik kohus sisuliselt teada, kas kohtualluvuse klausel, millele selles kohtus tuginetakse, on kohaldatav sellele kohtule lahendamiseks esitatud vaidluste suhtes.

36. Seoses sellega tuleb märkida, et kohtualluvuse klauslit, millele siseriiklikus kohtus tuginetakse, peab tõlgendama siseriiklik kohus.

37. Seega tuleb siseriikliku kohtu teise küsimuse kolmandale osale vastata, et vaidluse kohtualluvuse kindlaksmääramiseks peab kohtualluvuse klauslit, millele siseriiklikus kohtus tuginetakse, tõlgendama siseriiklik kohus.

## **Kohtukulud**

38. Kohtule märkusi esitanud Saksamaa valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kulused ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

## EUROOPA KOHUS

vastuseks Koblenzi Oberlandesgericht'i 1. juuni 1989. aasta otsusega talle esitatud küsimustele otsustab:

- 1. Siseriikliku õiguse ja aktiselselti põhikirja kohaselt sellesse põhikirja lisatud klausel, millega antakse aktiselselti ja selle aktsionäride vaheliste vaidluste lahendamine osalisriigi ühe kohtu pädevusse, on käsitatav kohtualluvuse kindlaksmääramise kokkuleppena Brüsseli konventsiooni artikli 17 tähenduses..**
- 2. Olenemata aktsiate omandamise viisist tuleb artiklis 17 kehtestatud vorminõuded iga aktsionäri suhtes täidetuteks lugeda, kui kohtualluvuse klausel sisaldub aktiselselti põhikirjas ning seda põhikirja hoitakse kohas, millele aktsionäril on ligipääs, või kui see sisaldub avalikus registris.**
- 3. Artiklist 17 tulenev nõue, et vaidlus peab tulenema konkreetsest õigussuhtest , on täidetud, kui aktiselselti põhikirjas sisalduvat kohtualluvuse klauslit saab tõlgendada selliselt, et selles viidatakse aktiselselti ja selle aktsionäride vahelistele vaidlustele..**
- 4. Vaidluse kohtualluvuse kindlaksmääramiseks peab kohtualluvuse klauslit, millele siseriiklik kohtus tuginetakse, tõlgendama siseriiklik kohus.**

Due	Slynn Joliet	Schockweiler	Grévisse	Kapteyn
Mancini	Kakouris	Moitinho de Almeida	Rodríguez Iglesias	
Díez de Velasco	Zuleeg	Murray		

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 10. märtsil 1992 Luxembourgis.



Kohtusekretär

J.-G. Giraud

President

O. Due